

TÜRKİYE'DE BASEL I, II ve III KURALLARINA UYUM SÜRECİ

Ezgi Aslan KÜLAHI, Göksel TİRYAKİ¹, Ahmet YILMAZ²

¹ Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Dr.

² Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Öğretim Üyesi, Doç. Dr.

TÜRKİYE'DE BASEL I, II VE III KURALLARINA UYUM SÜRECİ

Özet: Bu çalışma, Basel Kriterleri çerçevesinde Türk Bankacılık Sektörü'nde yapılan çalışmaları değerlendirerek sektörün Basel Kriterleri'ne uyum sürecinde hangi aşamada olduğunu incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada; Türkiye'de Basel I ve II Kriterleri'ne geçiş süreci; Basel I ve II'ye yönelik yapılan hazırlık çalışmaları, Basel Kriterleri'ne uyum kapsamında Türk Bankacılık Mevzuatı'nda yapılan yasal düzenlemeler ve BDDK tarafından gerçekleştirilen yerel sayısal etki çalışmaları incelenmiş, sektörün Basel II Kriterleri'ne uyum kabiliyeti değerlendirilmiştir. Ayrıca, çalışmada henüz nihai şekli verilmeyen Basel III Kriterleri'nin Türk Bankacılık Sektörü'ne muhtemel etkileri ele alınmıştır. Türkiye bankacılık kesimi Haziran 2012 itibarıyla Basel II kurallarını sorunsuz bir şekilde uygulamayı başarmıştır. Halihazırda dünya genelinde nihai şekli verilmeye çalışılan ve bazı yönlerden ciddi eleştirilere maruz kalan Basel III kurallarına uyum konusunda da Türkiye Bankacılık Kurulunun mevcut verilerin analizinden hareketle bir sıkıntısı olmayacağı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan; Türkiye'nin uluslararası kurallara intibak konusunda finansal kesimde göstermiş olduğu söz konusu uyum kabiliyetinin, genel olarak sürdürülebilir büyüme, ekonomik kalkınma ve ülkenin yapısal dönüşümü açısından daha olumlu sonuçlar vermesi, Türkiye ekonomisinin diğer yapısal sorunları ve başlıca makro ekonomik istikrarsızlıklarının çözümüne bağlı olduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Basel Kurallarına Uyum

COMPLIANCE PROCESS FOR BASEL I, II AND III RULES IN TURKEY

Abstract: Considering the preparations undertaken so far by the Turkish Banking sector, this study aims to determine the level of preparedness of Turkish Banks for Basel Criteria. In this study the transition process in Turkey to Basel I and II criteria; the preparatory work for the Basel I and II, legal regulations in regard to Turkish banking and the local quantitative impact studies carried out by the BRSA, is examined and sector's ability to meet the Basel II criteria is evaluated. In addition, the study evaluates the possible effects of the Basel III criteria, which are not yet finalized, on the Turkish Banking Sector. As of June 2012, Turkish Banking sector has been able to apply the Basel II rules seamlessly. As it is seen from the analyses on the existing data from the Turkish Banking sector, the application of the Basel III rules, which are currently tried to be finalized and exposed to serious criticisms, will be without problem as well. On the other hand, it is considered that Turkish financial sector's ability to adapt to the international rules would be more contributive to sustainable growth, economic development, and structural transformation of the country in general once other structural problems and main macroeconomic instability issues of the Turkish economy are resolved.

Keywords: Banking, Basel Rules Compliance

I. GİRİŞ

Dünya ekonomisinde 1973 stagflasyon bunalımı sonrasında krizden çıkış ve yeniden yapılanma sürecinde neoliberalizmin yükselişi, kapitalizmin finansallaşması ve küreselleşme eğilimleri ön plana çıkmıştır.^[1] Bu süreçte sermayenin serbest dolaşımı üzerindeki engellerin azalması, teknolojinin gelişmesi, finansal ürün ve hizmetlerin çeşitlenmesi bankacılık sektörünü yeni risklerle karşı karşıya bırakmıştır. Bu süreçle birlikte bankalar, klasik bankacılık ürünleri yanında, yeni ve daha riskli faaliyet alanlarına yönelmiş, dolayısıyla kredi, piyasa, likidite ve operasyonel riskler gibi temel risk unsurlarıyla birlikte diğer riskleri de göz önünde bulundurmaya zorunda kalmışlardır.

Bu gelişmeler, uluslararası finansal hareketlerin denetlenmesini, bankacılık sektörünün yeni düzenlemelere tabi tutulmasını ve ülkeler arasındaki

düzenleme farklılıklarının giderilmesini gerekli kılmıştır. Bu ihtiyaçları karşılayabilmek amacıyla Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements (BIS)) bünyesinde Basel Bankacılık Denetim Komitesi kurulmuştur. Basel Komitesi, oluşturduğu kriterler sayesinde bankaların maruz kaldıkları risklerin daha hassas ve bilinçli yöntemlerle ölçülmesine katkı sağlamaktadır. Komite, her ne kadar resmi olarak kural ve kanun koyma yetkisine sahip olmasa da, aldığı kararlar çoğu ülke ve bankalar tarafından dikkate alınmaktadır.

1988 yılında yayımlanan Basel I "Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı", finans piyasalarında meydana gelen gelişmeler de dikkate alınarak sürekli geliştirilmiş ve 2004 yılında Basel II Kriterleri olarak son halini almıştır. Basel Kriterleri bankalarda etkin bir risk yönetimi ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırmak ve finansal istikrara katkıda bulunmak için sunulmuş önemli bir adımdır.

Bu çalışmanın amacı; Basel Kriterleri çerçevesinde Türk Bankacılık Sektörü'nde yapılan çalışmaları değerlendirmek ve sektörün Basel Kriterleri'ne uyum sürecinde hangi aşamada olduğunu ortaya koymaktır. Literatürde yoğun olarak incelenmiş olan Basel I, II ve III kurallarının neler olduğu ise sadece uyum süreciyle ilgili çerçevesinde ele alınmıştır.

Çalışmada; Türkiye'de Basel I ve II Kriterleri'ne geçiş süreci: Basel I ve II'ye yönelik yapılan hazırlık çalışmaları ve uygulamada dikkate alınması gereken hususlar çerçevesinde incelenmiştir. Basel Kriterleri'ne uyum kapsamında Türk Bankacılık Mevzuatı'nda yapılan yasal düzenlemeler ve BDDK tarafından gerçekleştirilen yerel sayısal etki çalışmaları incelenmiş, sektörün Basel II Kriterleri'ne uyum kabiliyeti değerlendirilmiştir. Ayrıca, henüz nihaî şekli verilmeyen Basel III Kriterleri'nin Türk Bankacılık Sektörü'ne muhtemel etkileri ortaya konulmuştur.

II. BASEL KURALLARI ÖNCESİNDE BANKACILIKTA HUKUKİ ÇERÇEVE

Osmanlı döneminde bankacılık sistemine yönelik ilk düzenleme 1865 tarihinde yayımlanan Murabaha Nizamnamesi ile başlatılabilir. Bu düzenleme ile faiz uygulamasının ana esasları belirlenmiş ve aylık yüzde bir yıllık yüzde 12 ile faize bir üst sınır getirilmiştir. Nizamname'de 1887 yılında bir değişiklik yapılarak yıllık azami faiz oranı yüzde 9'a indirilmiştir. Ayrıca bu tarihte yapılan değişiklik ile faizin anaparayı hiçbir şekilde geçemeyeceğinin de hükmü bağlanması ciddi neticeler doğurmuştur. Ziraat Bankası'nın 1888 yılında kurulması ise bankacılık düzenlemeleri bakımında önemli bir dönüm noktasıdır. Ziraat Bankası ile ilgili ilk düzenleme 1900 yılında artırılan bir takım vergilerin bazı bölgelerde bu banka aracılığıyla toplanması ile başlamıştır. Daha sonra, Birinci Dünya Savaşı sırasında devletin artan finansman ve diğer ihtiyaçları için 1916 yılında çıkarılan Ziraat Bankası Kanunu ile devlet, bankayı adeta bir merkez bankası gibi kullanmıştır. Cumhuriyetten sonra ise muhtelif girişimler sonucunda Merkez Bankası Yasa Tasarısı 11 Haziran 1930 tarihinde Meclis'ten geçerek kanunlaşmıştır. Böylece 1715 Sayılı Kanuna istinaden TCMB 3 Ekim 1931 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır^[2].

TCMB'nin kuruluş süreci dışında Cumhuriyet döneminde bankacılığa yönelik özel düzenlemelerde 2243 sayılı Mevduatı Koruma Kanunu'nun 05.06.1933 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmasıyla başlamıştır. 9 Haziran 1936 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2999 sayılı Bankalar Kanunu ile ise bankalara özel hükümler getirilmiştir. Arada geçen zaman zarfında 2999 sayılı Kanun önemli değişiklikler geçirmekle birlikte, 2 Temmuz 1958 tarihinde yayımlanan 7129 sayılı Bankalar Kanunu yürürlüğe girmiştir. 2 Mayıs 1985 tarihine kadar muhtelif değişiklikler ile yürürlükte kalan 7129 sayılı Kanun söz konusu tarihte yerini bazı önemli değişikliklerle 3182 sayılı Bankalar Kanunu'na bırakmıştır.^[3]

2243 sayılı Bankalar Kanunu, bankaların mevduat kabul etmeleri için sahip olmaları gereken sermaye tutarını, ilk tesis masrafları hariç tutulmak üzere, bankaların faaliyet gösterdiği yerin nüfusu ile ilişkilendirmiştir.^[4] 1936 yılında yürürlüğe giren 2999 sayılı Bankalar Kanunu ülkemizde bankaların faaliyetlerini düzenleyen ikinci temel yasadır. 22 yıl yürürlükte kalan kanun, 1942'de kabul edilen 4196 sayılı ve 1953'de kabul edilen 6112 sayılı ek kanunlarla iki defa değişikliğe uğramıştır.^[5] Yeni yasa, Mevduatı Koruma Kanunu'nda yer alan hükümlerin yetersiz kalması üzerine tasarlanmış ve diğer bazı bankacılık işlemlerini de kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. 2999 sayılı Bankalar Kanunu'nda da, 2243 sayılı Kanun'da olduğu gibi bankanın sahip olması gereken asgari sermaye tutarı ile faaliyet gösterilen yerin nüfusu arasında bağlantı kurulması yaklaşımı sürdürülmektedir.^[6]

2999 sayılı Bankalar Kanunu'nda, bir bankanın üstlenebileceği kredi riskinin sınırlandırılması için, bankanın tek bir müşteriye kullanılabileceği kredi tutarına, toplam sermayesinin %10'u sınırlaması getirilmiştir. 2243 sayılı kanunla getirilen tasarruf mevduatı toplama sınırlamaları 2999 sayılı kanunla genişletilmiş; tasarruf mevduatı sahipleri, mevduatlarının %40'lık bir bölümü için bankaların aktifleri üzerinde imtiyazlı alacaklı kabul edilmiştir. Ayrıca bankalar, kanuni yedek akçeleri dışında, ileride karşılaşılabilecekleri zararları düşünerek, karlarından %5 oranında ek karşılık ayırmakla yükümlü kılınmıştır. Bu iki kural, Türk Bankacılık Sektörü'nde mevduat sahiplerini korumak için bir araç olarak kullanılmasının ve öngörülemeyen zararlar için karşılık ayrılmasının ilk uygulamalarıdır.^[7]

1958 yılında yürürlüğe giren 7129 sayılı Bankalar Kanunu Türkiye'nin üçüncü Bankalar Kanunu olup, hukukçular ve bankacılık uzmanları tarafından kanunun Türk bankacılığında yeni bir dönem açtığı kabul edilmektedir.^[8] 7129 sayılı Bankalar Kanunu'nun getirmiş olduğu en önemli değişiklik, bankalar üzerindeki denetimin kapsamının genişletilmesidir. Bankalar Yeminli Murakıpları'nın daha önce son derece sınırlı olan, bankalardan bilgi isteme yetkileri artırılmıştır. Sermaye ile yerleşim yerinin nüfusu arasında kurulan ilişki yine benimsenmiş, ancak kapsamı genişletilmiştir.

1985 yılının Mayıs ayında yürürlüğe giren 3182 sayılı Bankalar Kanunu Türkiye'nin dördüncü Bankalar Kanunu olup, 14 yıl yürürlükte kalmıştır. Bu kanunun amacının, tasarrufları korumak ve ekonomik kalkınmanın gereklerine göre kullanılmasını sağlamak üzere bankaların kuruluşunu, yönetimini, çalışma esaslarını, devir, birleşme ve tasfiyeleri ile denetlenmelerini düzenlemek olduğu görülmektedir. Bu şekilde Türkiye'de kurulmuş ya da şube açmış ya da açacak her türlü banka, kanun kapsamına girmektedir.^[9]

3182 sayılı Bankalar Kanunu'nda, banka sermayesi yerine özkaynaklar¹ tanımı kullanılmıştır. Özkaynaklar, özsermaye ve yedek akçelerden oluşmaktadır. Kanun, sermayenin nakit olarak getirilmesini ve nakit karşılığında hisse senedi çıkarılmasını şart koşmaktadır. Yedek akçeler, “kanuni yedek akçeler” ve “muhtemel zararlar karşılığı” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kanuna göre, her banka kanuni yedek akçeler yanında, karının %5'i düzeyinde muhtemel zararlar karşılığı da ayırmakla yükümlüdür. Bankalar kullandıkları kredilerin şüpheli alacak haline gelmesi durumunda, süreleri ve oranları kanunla belirlenmiş karşılıklar ayırmak zorundadır.

3182 sayılı Kanun'da, özkaynak ile yerleşim yerinin nüfusu arasında ilişki kurma yaklaşımını sürdürmektedir. Ancak önceki kanunlardan farklı olarak, tasarruf mevduatları ile özkaynak arasında bir bağlantı kurulmamıştır. Bunun en önemli nedeni, banka risklerinin banka aktiflerinden kaynaklandığına inanılmasıdır. Bu nedenle, bankanın kredi kullandırmasına ilişkin sınırlamalar getirilmiştir. Kalkınmada öncelikli sektörler kullanılacak krediler için, bu sınırlamalar daha esnek bir şekilde uygulanmaktadır. Yeni olarak bu kanunla beraber, banka sermayesi ile banka iştirakleri arasında bir bağ kurulmuştur. Ayrıca bankanın likiditesini etkileyecek şekilde gayrimenkul yatırımı yapmasını engelleyecek sınırlamalar getirilmiştir.^[10]

3182 sayılı kanun, 1980–1990 yılları arasında bankacılık sektörüne yönelik olarak yapılan yasal düzenlemelerin temelini oluşturmaktadır. Bu kanun ile bankaların finansal yapıları ve kaynak kullanımı ile ilgili düzenleme ve denetim yetkisi Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na (HDTM) verilmiştir. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın, sermaye yeterliliği de dahil olmak üzere, bankacılık ile ilgili gerekli gördüğü konularda standart rasyolar koyma ve ilgili düzenlemeler yapma yetkisi vardır. HDTM bu yetkisini kullanırken, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ve Türkiye Bankalar Birliği'nin görüşünü alarak gerekli düzenlemeleri gerçekleştirecektir.^[11]

Ülkemizde bankacılık düzenlemeleri konusunda en köklü bazı değişiklikler 23 Haziran 1999 tarihinde yayımlanan 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile meydana getirilmiştir. Söz konusu Kanun ile merkezi bütçe ve idareden bağımsız ve mali özerkliği haiz bir otorite olarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) teşekkül ettirilmiş ve bankacılık sisteminin düzenleme ve denetim görevi tek elde toplamak gayesiyle bu kuruma tevdi edilmiştir. Diğer taraftan, bankacılık sisteminin tarihinin en büyük krizini (2001) yaşamasının sonrasında,

1 Kasım 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile ise, gelişen ve büyüyen finansal sektörün ihtiyaçları doğrultusunda BDDK'nın görev alanı, diğer finansal şirketleri de kapsayacak şekilde, biraz daha genişletilmiş ve mevcut bankacılık mevzuatı uluslar arası düzenlemelere paralel hale getirilmeye çalışılmıştır.^[12]

III. BASEL I KURALLARINA UYUM KAPSAMINDA YAPILAN DÜZENLEMELER

Mevzuatımızda, 1988 Basel Sermaye Yeterliliği Standardı'nın esaslarını benimseyen ilk düzenleme, 26 Ekim 1989 tarih ve 20234 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, 3182 sayılı Bankalar Kanunu'na ilişkin 6 sayılı tebliğdir. HDTM tarafından yayınlanan tebliğ, bankaların sermaye artırımlarında ve özkaynaklarının mevcut ve potansiyel riskler nedeniyle oluşacak zarara karşı korunmasında uyulacak; Sermaye Tabanı/Risk Ağırlıklı Varlıklar, Gayrinakdi Krediler ve Yükümlülükler Standart Rasyosu ile ilgili tanımları, uygulama yöntemlerini, risk ağırlıklarını ve asgari orana ilişkin açıklamaları içermektedir.^[13]

Türkiye, Basel I Kriterleri çerçevesinde sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemeyi ilk olarak oluşturan ülkeler arasındadır. Bu bağlamda Hazine Müsteşarlığı'nca Basel I Kriterleri'nin gerekliliklerini karşılayacak nitelikte hazırlanan 6 sayılı tebliğ, sermayeyi ana ve katkı sermaye olmak üzere ikiye ayırmıştır. Tebliğ, tüm bankalara bilanço dönemi sonunda asgari %8 sermaye yeterliliği oranını sağlama yükümlülüğü getirmekte ve bu oranın sağlanması için aşamalı bir geçiş takvimi sunmaktadır.

Tebliğin uygulama takvimine göre, bankaların sermaye yeterlilik rasyolarını 1989 yılı için %5, 1990 yılı için %6, 1991 yılı için %7 ve 1992 yılı için %8 olarak belirlemeleri istenmiştir. Tebliğ gerek düzenlemeleri gerekse de uygulama takvimi açısından Basel I Kriterleri'nin Türk Bankacılık Sektörü'ne tam olarak uyarlanması en azından yasal çerçeve olarak gerçekleştirilmektedir.^[14] Ayrıca, 1992 yılından bu yana yapılan yasal düzenlemeler ile Türkiye'de bankacılık faaliyetini yürüten kuruluşların, minimum %8 sermaye yeterliliği oranını sağlamaları zorunlu hale getirilmiştir.

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, sermaye yeterliliği konusunda uygulamada görülen yetersizlikleri dikkate alarak, 9 Şubat 1995'de yayımlanmış olduğu 12 sayılı tebliğ ile 6 sayılı tebliği yürürlükten kaldırmıştır. Tebliğ, sermaye yeterlilik rasyosu analiz formunun her üç ayda bir doldurularak, izleyen 1,5 aylık sürede Müsteşarlığa gönderilmesini istemektedir. 12 sayılı tebliğin analiz formunda, sermaye yeterlilik rasyosu dışında iki yeni rasyo daha bulunmaktadır. Bunlar, “katkı sermayenin ana sermayeye oranı” ve “alınan sermaye benzeri kredilerin ana sermayeye oranı”dır. Bu iki oran ile bankanın toplam sermayesinin bileşenlerinin daha iyi analiz edilebilmesi hedeflenmiştir.^[15]

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan ve 30.06.1998 tarihinde 23388 sayılı Resmi

¹ Özkaynaklar, 3182 sayılı yasaya göre bankaların ödenmiş ya da Türkiye'de ayrılmış sermayeleri ile yedek akçelerinin toplamıdır. Bunun en önemli kısmı olan özsermaye ise bankaların üç aylık hesap özetlerindeki fiilen ödenmiş sermayelerinden bilanço zararının yedek akçelerle karşılanmayan kısmı ile yabancı şubeler için ayrılan sermayenin düşülmesinden sonra kalan kısmıdır.

Gazete’de yayınlanan, “*Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ*”, 12 sayılı tebliği yürürlükten kaldırmıştır. Tebliğ, bankaların hem konsolide, hem de konsolide olmayan bazda minimum %8 sermaye yeterliliği oranına sahip olmaları yükümlülüğünü getirmektedir. Bu tebliğ, iki yeni başlık içermektedir. İki potansiyel riskler adı altında ilk kez piyasa risklerinin tanımlanması, diğeri ise üçüncü kuşak sermayenin tanımlanmasıdır^[16].

Türk Bankacılık Sektörü’nde, 18.06.1999 tarihinde kabul edilen 23.06.1999 tarih ve 23734 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiş olan 4389 sayılı Bankalar Kanunu bir dönüm noktası gibidir. Avrupa Birliği direktifleri ile diğere genel kabul görmüş uluslararası uygulamalar dikkate alınarak hazırlanan yeni kanun ile mali sistemin güven ve istikrarının sağlanması amacıyla yönelik olarak önemli değişiklikler yapılmış ve kanun sekiz defa değişikliğe uğramıştır^[17].

3182 sayılı eski Kanun’un amacı tasarrufları korumak ve ekonomik kalkınmanın gereklerine uygun kılmak olarak açıklanmışken yeni Kanun’da amaç; tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak, mali piyasalarda güven ve istikrarı ve ekonomik kalkınma gereklerine göre kredi sisteminin etkin çalışmasını sağlamak olarak belirtilmiştir. 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun getirilmesiyle bankacılık sektörümüzün başta Basel Kriterleri olmak üzere uluslararası standartlar ile uyumunun sağlanması amaçlanmıştır. Bir başka ifadeyle bu kanunda, Basel Komitesi’nin belirlediği bankaların etkin gözetim ve denetimine ilişkin 25 temel prensibin birçoğuna yer verilerek, bankacılık sektörümüzün uluslararası standartlar ile uyumlu bir yapıya kavuşturulması hedeflenmiştir^[18].

4389 sayılı Bankalar Kanunu ile bankaların gözetim ve denetim işlevinin siyasi müdahaleye maruz kalınmaksızın bağımsız bir kurum tarafından etkin olarak yapılması amacıyla, kamu tüzel kişiliğine haiz, idari ve mali özerkliğe sahip BDDK kurulmuştur. BDDK, Bankalar Kanunu ilgili mevzuatın ve Kanun’da gösterilen yetkiler çerçevesinde düzenlemeler de yapmak suretiyle bunların uygulanmasını sağlamak, uygulamayı denetlemek ve sonuçlandırmak, tasarrufların güvence altına alınmasını temin etmek ve Kanun’la verilen diğere görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak üzere görevlendirilmiştir. T.C. Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı ve Bankalar Yeminli Murakıpları Kurulu ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’nun (TMSF) yetkileri BDDK’ya devredilmiştir^[19].

Kredi sınırları ve standart oranların hesaplanmasında kullanılmak üzere AB düzenlemelerindeki özkaynak tanımına paralel olarak 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda konsolide özkaynak tanımı yapılmıştır. Özkaynak tanımı 4672 sayılı Kanun ile değiştirilerek ana sermaye ve katkı sermaye ayrımı getirilmiştir. Buna göre özkaynaklar esas unsur ve

oranları uluslararası standartlar dikkate alınmak suretiyle BDDK tarafından belirlenmek üzere ana sermaye ve katkı sermaye toplamı ile bu toplamdan sermayeden indirilecek değerlerin düşürülmesi ile bulunacak tutar olarak tanımlanmıştır. Böylece ilk defa özkaynaklar tanımında Kurulca belirlenecek değerlerin indirilmesi kabul edilmiştir. Dolayısıyla, bugüne kadar tanımlarına Kanun’da yer verilen sermaye ve yedek akçelerden oluşan ve sermaye benzerlerinin ilavesiyle artabilecek olan bir özkaynak tanımı yerine Kurulun değerlendirmesine tabi bir özkaynak tanımı getirilmiştir^[20].

AB standartlarına uygun olarak 4672 sayılı Kanun’la kredilerle ilgili olarak büyük kredi tanımı getirilmiştir. Büyük kredi, 3182 sayılı yasada bir süre uygulandıktan sonra kaldırılmış, yeni yasa ile tekrar gündeme getirilmiştir. Bir bankanın gerçek veya tüzel bir kişiye doğrudan veya dolaylı olarak özkaynaklarının yüzde %10’undan daha fazla bir oranda verilen krediler ile kabul edilen aval ve kefaletler büyük kredi olarak kabul edilmiş ve özkaynakların 8 katı ile sınırlandırılmıştır. Büyük kredi yanında, bir bankanın gerçek ya da tüzel bir kişiye doğrudan verebileceği kredi miktarı özkaynaklarının %20’sinden %25’ine çıkartılmıştır^[21].

4389 sayılı Bankalar Kanunu ile Türk Bankacılık Sektörü’ne getirilen en önemli düzenlemelerden birisi 9. maddenin 4. fıkrasında yer almıştır. Bu maddeye göre; “*Bankalar, işlemleri nedeniyle karşılaştıkları risklerin izlenmesi ve kontrolünü sağlamak amacıyla faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, esas ve usulleri Kurumca çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek etkin bir iç denetim sistemi ile risk kontrol ve yönetim sistemi kurmakla yükümlüdürler*”^[22].

Bankalar kanununda yapılan bu değişikliğe dayanarak BDDK’da bu konuyu netleştirmek ve bu konuyu çeşitli yönleri ile incelemek ve ortaya koymak amacı ile 8 Şubat 2001 tarihli resmi gazete de “*Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmeliği*” yayınlamıştır^[23]. Bu yönetmelik Türk bankacılığında iç kontrol, iç denetim ve risk yönetimi sistemlerinin oluşturulması açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Bankaların sermaye yeterliliği standart oranının konsolide ve konsolide olmayan bazda hesaplanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemek suretiyle, mevcut ve potansiyel riskler nedeniyle oluşacak zararlara karşı yeterli sermaye bulundurmalarını sağlamak amacıyla BDDK tarafından, 10 Şubat 2001 tarihinde “*Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik*” yayınlamıştır. Bu yönetmelik, Uluslararası Ödemeler Bankası’nın 1996 değişikliği adı ile yayınladığı ve gelişmiş piyasalarda 1 Ocak 1998 yılında uygulamaya başlanan yönetmeliğin muadilidir. Yönetmelikte; ana sermaye ve katkı sermaye tanımları yapılmış, piyasa riski ve diğere risk kategorilerinin unsurları tanımlanmış, konsolide ve

konsolide olmayan sermaye yeterliliğinin hesaplanma ve uygulanma esaslarına yer verilmiştir. Sermaye yeterliliği hesabında; 1 Ocak 2002'den itibaren konsolide olmayan bazda, 1 Temmuz 2002'den itibaren de konsolide bazda piyasa risklerinin uygulanması ile ilgili uygulamanın başlanması öngörülmüştür. Artık bankalar sermaye yeterlilik oranını eski yöntemle değil, piyasa riskini de içerecek şekilde her gün ölçeceklerdir^[24].

BDDK'nın en son 28.06.2012 tarihinde yayımladığı “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesi İlişkin Yönetmelik” ile Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik” birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Sermaye yeterliliği yönetmeliği, mevzuatın var olan Basel Kriterleri'ne uyumlu hale getirilmesini amaçlamaktadır. İç denetim yönetmeliği ise, risk ölçüm ve yönetimini bankanın asli fonksiyonlarından biri haline getirerek kurumsallaştırmayı ve bu konuda bankaların yönetim kurullarını sorumlu kılmayı hedeflemektedir.

IV. TÜRKİYE'DE BASEL I KRİTERLERİNİN UYGULAMA SÜRECİ

Ülkemizde 1989 yılında kabul edilen Basel I Kriterleri, kademeli bir geçiş süreci ile 1992 yılı sonundan itibaren tam olarak uygulamaya konulmuştur. Bu süreçte, sermaye yeterlilik oranının sırasıyla, 1989 yılında %5, 1990 yılında %6, 1991 yılında %7 ve 1998 yılında %8 olarak uygulanması öngörülmüş, bankacılık sektöründeki yasal ve kurumsal düzenlemelerin değişen koşullara ve uluslararası normlara uyumu konusunda önemli adımlar atılmıştır^[25]. Günümüzde bu oran %8 resmi oranıyla devam etmekle birlikte BDDK'nın uygulamada ve açıklamalarında %12 olarak bir hedef oran belirlediğini de gözden kaçırmamak gerekmektedir.

Türkiye'de Şubat 2001 tarihinde yürürlüğe giren ‘Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik² ile piyasa riskleri de ilk olarak sermaye yeterliliği ölçümlerine dâhil edilmiştir. Kuruluş amacı tamamen bankacılığın sağlıklı bir yapıya kavuşması olan BDDK, 2001 yılı sonundan itibaren ilgili yönetmeliğin uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir^[26].

Basel I Kriterleri'nin ülkemizde uygulanmaya başlanması ile bankaların risk kültürlerinin oluşturulması ve kurumca benimsenmesi, yöneticilerin ve banka sahiplerinin bakış açılarını yeni düzenlemelere uyumlu olarak geliştirmeleri, teknolojik yatırımların tamamlanması ve personelin eğitilmesi gibi konular önem kazanmaya başlamıştır^[27].

1989 yılında uygulamaya konulan Basel I Kriterleri'nin hükümlerinin kolay uygulanabilir

niteliğinden dolayı Türkiye uzlaşya kolaylıkla uyum sağlamıştır. Buna ilave olarak Basel I'in temel belirleyici noktalarından olan ülkenin OECD üyesi olup olmaması ayrımı yine Türkiye'nin uyum sürecini oldukça kolaylaştırmıştır.

Ülkemizde Basel I Kriterleri'nin uyum sürecinin kolay yaşanmış olmasına rağmen zaman içinde ortaya çıkan gelişmeler bu yaklaşımın bazı açılardan yetersiz kaldığı görüşünün doğmasına neden olmuştur. Yalnızca dört farklı risk ağırlığı kullanılması nedeniyle risk duyarlılığı düşük olan Basel I, farklı faaliyet alanları olan tüm bankalara aynı şekilde uygulandığından literatürde “herkese tek beden elbise” şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca kredi risklerine dayalı sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında borçlu farklılaştırması yapılmamaktadır. Örneğin; finansal yapısı çok sağlam olan köklü bir firma ya da henüz kurulmuş finansal yapısı zayıf olan bir firmaya verilen krediler için, borçlu kalitesine bakılmaksızın, aynı oranda sermaye tutmak gerekmektedir.

Basel I Kriterleri'nin piyasalardaki değişimin hızından kaynaklanan bir diğer eksikliği de, ikincil piyasalar ve türev piyasalardaki değişimleri, yenilikleri öngörememiş olmasıdır. Birçok banka borçlarını, menkul kıymetleştirme yoluyla satarak ya da türev piyasalarda pozisyon alarak gerçekte taşımakta olduğu riskleri düşük gösterebilmişlerdir. Sermayesine oranla çok riskli yatırımlara girişen ve taşıdığı risk düzeyini söz konusu işlemler yoluyla olduğundan daha düşük gösteren birçok banka, daha sonraki yıllarda bankacılık krizlerinin yaşanmasında etkili olmuşlardır^[28].

Basel I Kriterleri'nin sadece sermaye yeterliliği düzenlemesini kapsamaması her ne kadar bankacılık sektörünün yapısını güçlendirmede etkili olsa da, kriterlerin sektörün artan ihtiyaçlarına yeterince hızlı cevap verememesi ve yaşanan ekonomik sorunlar, yeni bir düzenleyici standarda olan ihtiyacı gündeme getirmiştir. Basel Komitesi, bu ihtiyaca ve piyasaların dinamik yapısına uygun olarak 2004 yılında yeni uzlaşya Basel II'yi yayınlamıştır.

Türk bankalarına yol göstermesi ve gerekli düzenlemeleri getirmesi amacı ile kurulmuş bulunan BDDK, kuruluşundan bu yana yukarıda bahsi geçen aksaklıkları ve sorunları gidermek adına pek çok düzenlemeye imza atmış bulunmaktadır. Bu düzenlemelerin bankacılıkta risk yönetimi ile ilgili olanlarının, uluslararası bankacılık standartlarını belirleyen bağımsız bir kurum olan Bank for International Settlements'ın çıkarttığı, ilki 1988 tarihli olan ve bankaların bulundurulması gereken sermaye miktarının taşıdıkları risklerle daha yakın ilişkilendirilmesini hedefleyen Basel Kriterleri olarak adlandırılan kurallar bütününden esinlendiği açıktır^[29].

² 01.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan “Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik” in yerine getirilmesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

V. BASEL II KURALLARINA UYUM KAPSAMINDA YAPILAN DÜZENLEMELER

4389 sayılı Bankalar Kanunu ulusal ve uluslararası alanda yaşanan gelişmelere uyum sağlayabilmek amacıyla beş yıl içerisinde sekiz defa değişikliğe uğramıştır. Bu süreçte, alt düzenlemelerin kanuni temelinin güçlendirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Basel Komitesi'nin, uluslararası denetim sistemindeki boşlukların doldurulma- sına yönelik önemli bir hedefi vardır. Bu hedef kapsamında iki önemli prensip belirlenmiştir; birinci prensip, hiçbir bankacılık kuruluşunun denetlemeden kaçmaması gerektiği, ikinci prensip ise, yapılan denetlemelerin yeterliliğidir. Basel Komitesi'nin temel amacı, bankaların maruz kaldıkları riskleri daha doğru bir biçimde yansıtan esnek bir uygulama alanı oluşturmaktır. Sağlıklı ve istikrarlı bir finansal sistemi sürdürülebilir kılmak elbette tek başına asgari sermaye yeterliliğinin sağlanması ile olanaklı değildir. Bunun için, etkin bir denetim ve gözetim sistemi oluşturulup uygulanması ve piyasa disiplininin etkinliğinin artırılmasının sağlanması da gereklidir^[30].

Bu çerçevede ülkemizde Basel II Kriterleri'ne uyum kapsamında, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu yürürlüğe konulmuş ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu bu kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır^[31]. Şu an yürürlükte olan altıncı Bankacılık Kanunu'nun amacı, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir^[32].

5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile Avrupa Birliği direktifleri, uluslararası ilkeler ve standartlar ile uyumlu olarak mevcut sorunları çözümlenmeyi ve şeffaflık ilkesi çerçevesinde anlaşılır ve açık olunması hedeflenmiştir. Bu Kanun, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nda yer alan maddelerin birçoğunu aynen benimsemekle birlikte 4389 sayılı Kanun'da yer almayan yeni tanım ve kuruluşlara ilişkin hükümler de getirmiş bulunmaktadır. Basel II Kriterleri'ne uyum kapsamında, 5411 sayılı Kanun'un 4389 sayılı Kanun'dan farklılaştığı önemli noktalara aşağıda yer verilmektedir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun, 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile karşılaştırılması halinde ilk göze çarpan husus 5411 sayılı Kanun'un, kanun yapma tekniğine uygun olarak hazırlanmış olmasıdır. 4389 sayılı Bankalar Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) yasalaşma sürecini hızlandırmak amacıyla 27 madde olarak düzenlenmiş iken, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 23 geçici madde olmak üzere toplam 194 maddeden oluşmaktadır^[33].

Yeni Kanun'un daha iyi anlaşılabilmesi ve uluslararası terim birliğine uyum sağlanabilmesi amacıyla, kapsam maddesi paralelinde tanımlar maddesi de genişletilmiştir. Ayrıca, bankaların gerçekleştirebilecekleri faaliyet konuları, Avrupa Birliği

direktiflerine uyumlu olarak, etkin gözetim ve denetim kapsamının belirlenebilmesi amacıyla açık bir şekilde sıralanmıştır.

4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun banka kurucularında aradığı şartlara ilişkin hükümlerin yanı sıra, Avrupa Birliği direktifleri ile Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi ilkelerine uygun olarak, kurucuların için gerektirdiği dürüstlük ve yeterliliğe sahip olmaları, tüzel kişi kurucuların risk grubu yapısı ile ortaklık yapısının şeffaf ve açık olması esasları getirilmiştir^[34].

5411 sayılı Bankalar Kanunu, uluslararası finans piyasalarına ilişkin düzenlemeler ve Türkiye'de yaşanan gelişmeler doğrultusunda risk yönetimi, iç kontrol, iç denetim sistemleri, denetim komitesi, sermaye ve likidite yeterliliğine ilişkin hükümleri detaylı olarak düzenlemektedir. Kanun ile bankaların koruyucu düzenlemeler çerçevesinde standart oranlara uymaları zorunlu kılınmış ve bunlara ilişkin olarak almaları gereken tedbirler performansları ile ilişkilendirilmiştir. Kanun'da sermaye yeterliliği ayrı madde olarak ele alınmıştır. Bu madde uyarınca; maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli özkaynak bulundurulması sermaye yeterliliğini ifade etmektedir. Bankalar, %8 oranından az olmamak üzere belirlenecek sermaye yeterliliği oranını hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır. BDDK'ya bankaların iç sistemleri, aktif ve mali yapılarını dikkate alarak asgari sermaye yeterliliği oranını artırmak, bankalar bazında farklılaştırmak yetkisi verilmiştir^[35].

Basel II Kriterleri'nin AB müktesebatına dahil edilmesiyle birlikte BDDK uygulamalarının da AB müktesebatı esas alınarak yürütülmesi gereğinden yola çıkılarak, ülkemizde de, Basel II'ye ilişkin AB Direktiflerine kısmen uyumlu sermaye yeterliliği hesaplamasına geçilmiştir. BDDK tarafından 10 Şubat 2001 tarihinde yayınlanan "*Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi İlişkin Yönetmelik*" yürürlükten kaldırılarak yerine, 1 Kasım 2006 tarihli 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "*Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik*" getirilmiştir.

Türk Bankacılık Sektörü'nde sermaye yeterliliğinin hesaplanmasına esas teşkil eden bu yönetmeliğin amacı, bankaların maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı konsolide ve konsolide olmayan bazda yeterli özkaynak bulundurmalarının sağlanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir^[36]. Söz konusu yönetmelik ile Basel II Kriterleri'nin getirdiği temel değişikliklerden biri karşılanmış ve Haziran 2007 itibarıyla operasyonel risk kavramı sermaye yeterliliği hesaplamalarına dahil edilmiştir.

Yeni Kanun'da bankaların kurmak zorunda oldukları iç kontrol, iç denetim ve risk yönetim sistemlerine ilişkin bir önceki kanuna göre daha detaylı

hükümlere yer verilmiş, bu sistemleri kapsar bir şekilde iç sistemler ifadesi kullanılmıştır. Kanun'un 30. maddesinin son fıkrasında belirtilen “*iç kontrol faaliyetlerinin yönetim kuruluna bağlı olarak çalışacak iç kontrol birimi ve personeli tarafından yürütülmesi*” ifadesi ilk defa bir kanun maddesi olarak düzenlenmiştir^[37].

Ülkemizde 28.06.2012 tarihi de, yasal düzenlemeler bakımından Basel II'ye uyum sürecinde son derece önemli bir tarih olarak karşımıza çıkmaktadır. BDDK tarafından Basel II'ye tam olarak uyum kapsamında “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” ve “Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik” yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca Basel II'ye uyum kapsamında, uygulamanın şekillenmesi bakımından yine BDDK tarafından “Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Hakkında Tebliğ”, “Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ”, “Yapısal Pozisyona İlişkin Tebliğ”, “Opsiyonlardan Kaynaklanan Piyasa Riski İçin Standart Metoda Göre Sermaye Yükümlülüğü Hesaplanmasına İlişkin Tebliğ” ve “Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ” yayımlanmıştır.

Basel II Kriterleri, Basel I Kriterleri'ne yöneltilen eleştirilerin önemli bir kısmının giderilmesini sağlamış olsa da global ölçekte birçok yeni eleştirinin de hedefi olmuştur. Basel I düzenlemesinin en fazla eleştirilen yönlerinden biri olan risk katsayılarındaki katılık, kredi derecelendirme kuruluşlarının devreye konulmasıyla ortadan kalkmış, ancak bu durum yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Derecelendirme kuruluşlarının risklerin boyutlarını doğru bir biçimde ölçememesi, krizlere yönelik zamanında önlem alınamamasına neden olmaktadır. Nitekim Asya Krizinde derecelendirme kuruluşlarınca oldukça iyi nota sahip ülkelerde kriz yaşanmaya başladıktan sonra ülke notları indirilmiş ve bu durum ciddi eleştirilere maruz kalmışlardır^[38].

Basel II düzenlemeleri ile birlikte gelişmekte olan ülkelere fon akımının kısıtlanacağı ve gelişmekte olan ülkelerin borçlanma maliyetlerinin arttıracağı öngörülmektedir. Uluslararası bankaların içsel derecelendirme yaklaşımını uygulamaları halinde, ödünç verme koşulları değişeceği için gelişmekte olan ülkelerin hazinelerine, bankalarına ve şirketlerine verilen borçların azalacağı ve borçlanma maliyetlerinin artacağı beklenmektedir^[39]. Ayrıca işletmelerin çoğunluğunun herhangi bir derecelendirme notuna sahip olmadığı ülkelerde dışsal derecelendirmenin gelişmesi, kısa vadede olanaklı görülmemektedir. İçsel derecelendirme yaklaşımlarının uygulanmasının zorlukları da dikkate alındığında, Basel II'nin getirdiği bazı yeniliklerin uygulanmasının gelişmekte olan ülkeler açısından sıkıntılı bir süreç olacağı ve geniş bir zamana yayılacağı tahmin edilmektedir.

VI. TÜRKİYE'DE BASEL II KRİTERLERİNİN UYGULAMA SÜRECİ

Uluslararası piyasalarda yaşanan gelişmeler çerçevesinde, genel olarak 2002 yılından başlamak üzere 28.12.2012 tarihine kadar ülkemizde, bilhassa BDDK bünyesinde, Basel II Kriterleri'ne geçiş sürecine yönelik hazırlık çalışmaları sürdürülmüştür.

BDDK, Basel II'ye verdiği büyük önemin bir göstergesi olarak Mart 2003 tarihinde BDDK yetkilileri ile çeşitli bankaların risk yönetiminden sorumlu üst düzey yöneticilerinin katılımıyla TBB bünyesinde Basel II Yönlendirme Komitesi tesis etmiştir. Komite ayda bir kez toplanmakta ve Basel II'ye geçişe yönelik çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bununla birlikte Basel II'ye hazırlık sürecinde etkin bir tartışma platformunun oluşturulması ve Basel II'ye yönelik çeşitli teknik hususlarda çalışmalar yapılması amacıyla BDDK, Hazine Müsteşarlığı, TCMB, SPK, TBB ve münferit banka yetkililerinin katılımıyla Basel II Koordinasyon Komitesi, BDDK bünyesinde ilgili birimlerin katılımıyla da Basel II Proje Komitesi tesis edilmiştir. Ayrıca BDDK bünyesinde ilgili birimlerin katılımıyla tesis edilmiş olan Risk Odaklı Denetim Sistemi Proje Komitesi faaliyetleri de Basel II'ye hazırlık bakımından önem arz etmektedir^[40].

Basel Komitesi tarafından Basel II'nin hazırlanması sürecinde getirilen hükümlerin banka sermaye yeterlilikleri üzerindeki etkilerini değerlendirebilmek ve gerekli değişikliklerin yapılabilmesini sağlamak amacıyla global düzeyde Sayısal Etki Çalışmaları (QIS) gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde de Basel II hükümlerinin Türk Bankacılık Sektörü'ndeki bankaların sermaye yeterlilikleri üzerine etkilerini görebilmek amacıyla yapılan etki çalışmaları, Basel Komitesi tarafından 2003 yılında gerçekleştirilen Üçüncü Sayısal Etki Çalışmasına (QIS-3) katılım sağlanması ile başlamıştır^[41]. BDDK tarafından gerçekleştirilen yerel sayısal etki çalışmaları, Türk Bankacılık Sektörü'nün Basel II'ye geçiş sürecinin planlanması açısından en önemli bilgi kaynağını oluşturmaktadır.

Türk Bankacılık Sektörü'nün Basel II'ye aşamalı bir biçimde uyumunun tasarlanması amacıyla TBB bünyesinde oluşturulan Basel II Yönlendirme Komitesi tarafından 30 Mayıs 2005 tarihinde, ‘Basel II'ye Geçiş Yol Haritası’ kamuoyuna açıklanmıştır. Basel II'ye geçiş sürecinin etkin bir şekilde planlanmasına yönelik olarak banka görüşleri alınmak suretiyle yayımlanan Yol Haritası'nda, öncelikle genel hükümlere yer verilmiş, ardından yapısal bloklar, ilgili taraflar ve konular itibarıyla her ay yapılması planlananlar listelenmiştir^[42].

2004 yılının Haziran ayında yayımlanan Basel II Kriterleri, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 14.06.2006 tarihli, 2006/48 ve 2006/49 sayılı Direktifleri ile AB müktesebatına dahil edilmiştir. Yeni Basel Uzlaşısı'nın üye ülkelerde uygulanma şeklini belirleyen

direktiflerde, Basel II düzenlemesinde ayrıntıları verilen sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı, gözetim-denetim ve kamuya açıklama hususları hüküm altına alınmıştır^[43]. Avrupa Birliği direktiflerinde alınan karara uygun olarak Basel II Kriterleri'nde olduğu gibi, AB bankaları sermaye yeterliliklerini, kredi ve piyasa riskine ilaveten operasyonel risk unsurlarını da dahil ederek hesaplamalarına 2007 yılının başından itibaren başlamıştır^[44].

Basel II Kriterleri'ne uyuma giden süreçte çok önemli bir ivme kazandıran Yol Haritasında Türkiye'nin, 2008 yılında fiilen kredi ve operasyonel riskler için basit ve standart ölçüm yaklaşımlarını, 2009 yılından itibaren ise ileri ölçüm yaklaşımlarını kullanarak Basel II Kriterleri'ne geçmesi planlanmıştır^[45]. Ancak yıllar boyunca gerçek çalışma alanlarının dışında faaliyet göstererek yüksek karlar elde etmeye alışmış Türk Bankacılık Sektörü'nde yeni uzlaşımın hedeflenen tarihlerde uygulamaya konulabilmesi mümkün olmamıştır.

2007 yılı ortasından ilk etkileri görülmeye başlanan küresel finans krizi nedeniyle, 1 Ocak 2009'da başlaması öngörülen kredi riskinin derecelendirmeye dayalı olarak hesaplanmasına ilişkin Basel II uygulaması ileri bir tarihe ertelenmiştir. BDDK, 25 Haziran 2008 tarihinde yaptığı açıklama ile bankaların sermaye yeterliliğinin ölçümünde esas alınacak kredi riskinin derecelendirmeye dayalı olarak hesaplanmasına ilişkin Basel II uygulamasının, uluslararası finansal piyasalarda yaşanan, sebepleri ve etkileri derin ve belirsiz gelişmeler ışığında ertelendiğini bildirmiştir^[46].

BDDK, 24.02.2011 tarihli ve 4099 sayılı Kararı ile Basel II'nin sermaye yeterliliği ölçümünde kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin getirmiş olduğu yeniliklere hem bankaların hem de kredi müşterilerinin sağlıklı bir şekilde uyum sağlayabilmeleri için 01.07.2011 tarihinde başlayacak ve 30.06.2012 tarihinde bitecek olan süreçte, "*Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı*" ile bu taslağın eklerinin ve yine bu taslak ile ilgili tebliğ taslaklarının bankalarca, sadece BDDK'ya raporlama amaçlı olarak uygulanmasını öngörmüştür.^[47]

01.07.2011 – 30.06.2012 tarihleri arasında uygulanmış olan, paralel uygulama olarak da adlandırılabilir bu süreçte, bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçümüne ilişkin uygulamalarda, bahsi geçen taslak hükümleri değil yürürlükteki mevzuat hükümleri esas alınmıştır. Paralel uygulama döneminin sona ermesi ile beraber 1 Temmuz 2012'den itibaren kredi riskinin ölçümünde derecelendirmeye dayalı standart yöntemin uygulanmaya başlamasıyla, Türkiye Basel II'yi tam olarak uygular hale gelmiştir.

VI.1. Birinci Yerel Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR1)

QIS-TR1 çalışmasında, Basel II Kriterleri, bankaların çalışmanın yapıldığı günkü portföylerine

uygulanmıştır. Dolayısıyla Basel II'nin uygulanmasına fiilen geçilmesi durumunda bankaların portföy tercihlerinde ortaya çıkabilecek etkileri veya diğer sebepler (makroekonomik gelişmeler, mevzuat değişikliği, tüketici taleplerindeki değişiklikler gibi) dolayısıyla portföylerde meydana gelebilecek olası değişiklikler hesaba katılmamıştır. Bu eksikliğin giderilebilmesi amacıyla, çalışma içerisinde ileriye yönelik çeşitli senaryolar altında sermaye yeterliliklerinin nasıl değişebileceği de analiz edilmiştir. Senaryo analizleri sonuçları değerlendirildiğinde, örneğin; ülkemiz Hazinesine ait derecelendirme notunun "yatırım yapılabilir" olarak ifade edilen "BBB" kademesini aşması durumunda yabancı para cinsinden kamu kâğıtlarının tabi olacağı sermaye yükümlülüğü %100'den %50'ye düşerek yarı yarıya azalacağı ve derecelendirilmemiş şirketlerin ileride alabilecekleri derecelendirme notlarına yönelik senaryoların sermaye yeterliliğini önemli düzeyde etkilemeyeceği değerlendirilmiştir^[48].

VI.2. İkinci Yerel Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR2)

QIS-TR2 çalışmasında, tüm katılımcı bankalar sermaye yeterliliklerini piyasa riskine ilişkin olarak standart yaklaşımı, kredi riskine ilişkin olarak standart yaklaşımı, operasyonel riske ilişkin olarak ise temel gösterge, standart ve alternatif standart yaklaşımları kullanarak hesaplamışlardır^[49]. Çalışmaya katılan tüm bankalar için hesaplanan konsolide sermaye yeterlilik rasyosu %19,31 iken, Avrupa Birliği Direktifleri / Basel II kapsamında hesaplanan oran 5,6 puanlık azalışla %13,68'e gerilemektedir. Rasyonun %8'in üzerinde gerçekleşmiş olması, sektörde mevcut sermaye tutarının Avrupa Birliği Direktifleri/ Basel II kapsamında hesaplanan sermaye yükümlülüklerini karşılayacak seviyede olduğunu, dolayısıyla sektörün genelinde ilave sermaye ihtiyacının ortaya çıkmadığını göstermektedir. Diğer taraftan, katılımcı bankaların sermaye yeterliliği rasyoları ortalamalarını, ihtiyari olarak, %19,31 seviyesinde tutmaları için 20,753 milyon TL sermaye artırımında bulunmaları gerekmektedir^[50].

VI.3. Üçüncü Yerel Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR3)

Üçüncü Yerel Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR3), mevzuatımızın Basel II/ Avrupa Birliği Direktifleri ile uyumlaştırılması amacıyla oluşturulmuş olup düzenleme taslaklarının Türk Bankacılık Sektörü üzerindeki etkisinin detaylı biçimde ölçülebilmesini hedefleyen nihai bir çalışma niteliğindedir. QIS-TR3 çalışması sonuçlarına göre Türk Bankacılık Sektörü genelinde Basel II düzenleme taslaklarının yürürlüğe girmesi halinde herhangi bir sermaye sorunu yaşanmayacağı düşünülmektedir. QIS-TR2 sonuçlarıyla kıyaslandığında, son 4 yıl içinde bankaların portföy yapılarının Basel II'den daha az etkilenecek şekilde değiştiği gözlemlenmiştir^[51].

VI.4. Basel II'ye Geçiş Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü'nün Durumu

Ülkemizde de Basel II uygulamasına yönelik olarak, Avrupa Birliği Direktifleri ve Basel II ile uyumlu düzenleme tasarımları Nisan 2010 itibarıyla Türk Bankacılık Sektörü'nün ve kamuoyunun görüşlerine sunulmuştur.

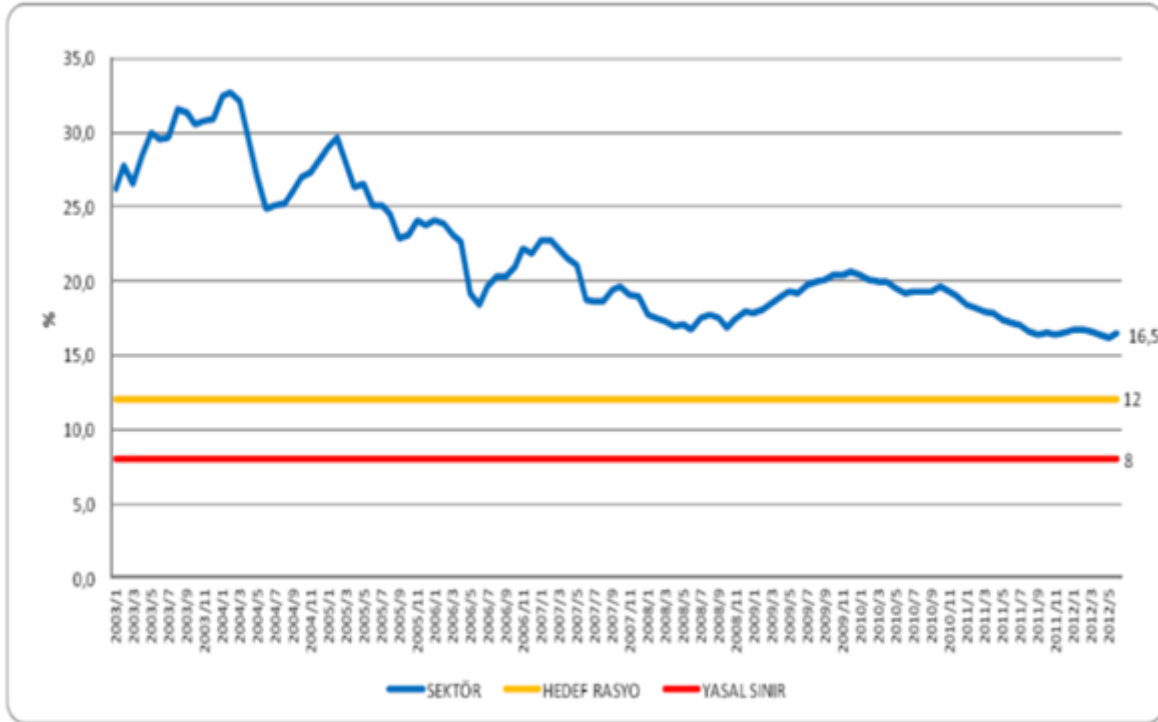
Bu tasarımlara ilişkin olarak iletilen görüşlerin değerlendirilmesi ve Basel II'nin sektörün sermaye yeterliliği üzerine etkilerini ölçen son ulusal etki çalışmasının (QIS-TR3) sonuçlarının açıklanmasını takiben, Haziran 2011-Temmuz 2012 tarihleri arasında paralel uygulama yapılmıştır. Paralel uygulama döneminin sona ermesi ile beraber 1 Temmuz 2012'den itibaren

kredi riskinin ölçümünde derecelendirmeye dayalı standart yöntemin uygulanmaya başlamasıyla, Türkiye Basel II'yi tam olarak uygular hale gelmiştir^[52].

Basel II'ye uyum çalışmaları kapsamında; Türk Bankacılık Sektörü'nün sermaye yeterliliği ve üç yapısal bloklara uyumunun değerlendirilmesi faydalı bulunmaktadır.

VI.4.1. Sermaye Yeterlilik Oranı

Türk Bankacılık Sektörü'nün sermaye yeterliliği oranı asgari yasal sınır olan %8'in ve BDDK tarafından uygulanmakta olan %12'lik hedef oranın oldukça üzerinde, Haziran 2012 itibarıyla %16,50 olarak gerçekleşmiştir. Sektörün sermaye yeterliliği oranının gelişimi aşağıdaki grafikte verilmektedir^[53].



Grafik 1. Türk Bankacılık Sektörü'nde Sermaye Yeterliliği Oranının Gelişimi

Kaynak: BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Haziran 2012", s.41.

Sektörün SYR'sinin payını oluşturan yasal özkaynaklar yılın ilk yarısında %8,4 artarken, paydasını oluşturan risk ağırlıklı varlıklar %9 oranında artmış ve SYR'de yılsonuna göre 0,1 puanlık azalış gerçekleşmiştir. Haziran 2012 itibarıyla risk ağırlıklı varlıkların %86,7'si kredi riskine esas tutardan oluşmakta olup yılın ilk yarısında %9,6 oranında ve operasyonel riske esas tutar %8,3 oranında artarken, piyasa riskine esas tutar %1,8 oranında azalmıştır.

Türk Bankacılık Sektörü'nün sermaye yeterlilik rasyosu yaklaşık son bir yıllık süreçte yatay bir trend izlemektedir. Özellikle 2011 yılının ikinci yarısı itibarıyla alınan politika tedbirlerinin de etkisiyle bankaların kredilerinin artış hızının yavaşlaması sermaye yeterlilik

düzeyinin korunmasında temel faktörlerden olmuştur. Ayrıca ana sermayenin, özkaynakların %89'unu oluşturuyor olması, sektörün yasal özkaynağının niteliğinin yüksek olduğunu, diğer ifadeyle sektörün özkaynaklarının kaliteli unsurlardan oluştuğunu göstermektedir^[54].

Türkiye'nin %8 olarak kabul edilen sermaye yeterlilik oranına ilave olarak 2006 yılında asgari %12'lik hedef oran belirlemesi kriz sürecinde, Türk bankalarının sermaye sıkıntısı çekmemesinde en etkili proaktif önlemlerden biri olmuştur. Nitekim son yaşanan küresel krizde Türkiye, OECD ülkeleri arasında da bankacılık sektöründe kamunun sermaye desteğine ihtiyaç duymayan tek ülke olmuştur^[55].

Tablo 1: Sermaye Yeterliliği Oranının Bileşenleri

(Milyon TL)					FARK (%)*	
	2011/6	2011/12	2012/3	2012/6	2011/12-2012/6	2012/3-2012/6
Ana Sermaye	132.271	142.593	147.684	152.529	7,0	3,3
Katkı Sermaye	14.567	16.263	17.807	19.447	19,6	9,2
Sermaye	146.838	158.856	165.491	171.976	8,3	3,9
Sermayeden İndirilen Değerler (-)	1.015	931	966	783	-15,9	-19,0
Özkaynak	145.823	157.925	164.524	171.193	8,4	4,05
Risk Ağırlıklı Varlıklar	850.337	954.196	993.396	1.040.008	9,0	4,69
Kredi Riskine Esas Tutar	720.013	822.536	851.004	901.219	9,6	5,9
Risk ağırlığı % 0 olanlar,	0	0	0	0	-	-
Risk ağırlığı %10 olanlar,	0	0	0	0	-	-
Risk ağırlığı % 20 olanlar,	11.030	14.600	14.103	16.698	14,4	18,4
Risk ağırlığı % 50 olanlar,	75.202	83.746	85.705	89.482	6,8	4,4
Risk ağırlığı % 100 olanlar,	620.787	662.365	669.528	691.068	4,3	3,2
Risk ağırlığı % 150 olanlar,	6.381	17.569	20.869	26.434	50,5	26,7
Risk ağırlığı % 200 olanlar,	6.613	44.256	60.800	77.537	75,2	27,5
Piyasa Riskine Esas Tutar	36.301	37.638	40.571	36.968	-1,8	-8,9
Operasyonel Riske Esas Tutar	94.023	94.023	101.821	101.821	8,3	0,0
Sermaye Yeterliliği Rasyosu (%)*	17,1	16,6	16,6	16,5	-0,1	-0,1

Kaynak: BDDK, "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Haziran 2012", s.42.

* Sermaye rasyosundaki değişim puan olarak ifade edilmiştir.

VI.4.2. Basel II Yapısal Bloklarına Uyum

Sağlam ve güvenilir bir finansal sistemin oluşturulması ve sürdürülmesi yalnızca minimum sermaye yeterliliği kuralları ile mümkün olmayıp, etkin bir denetim ve gözetim sisteminin oluşturulup uygulanması ve piyasa disiplininin de sağlanmasıyla mümkündür. Bu bağlamda BDDK, Basel II ile getirilen yapısal bloklara uyumun, uluslararası gelişmelere paralel olarak Türk Bankacılık Sektörü'nde de sağlanmasının, ülkemiz bankacılık sektörünün faaliyetlerinin düzenlenmesi ve uluslararası piyasalarda rekabet edebilirliğini olumlu etkileyeceğini düşünerek gerekli çalışmaları yürütmektedir.

VI.4.2.1. Birinci Yapısal Blok

Basel II uygulaması kapsamında Türk bankalarının, kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk için yasal sermaye yükümlülüğü hesaplama yöntemlerinden öncelikle hangi yaklaşımları kullanmayı planladıkları tablo halinde aşağıda detaylı olarak açıklanmaktadır.

Tablo 2: Basel II Uygulaması Kapsamında Kredi Riski Ölçümünde Nihai Olarak Kullanılması Hedeflenen Yöntemler (%)

Standart Yaklaşım	5,1
Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	2
İleri İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	92,9

Kaynak: BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu", Ekim 2012, s.8.

Bankalar Basel II uygulaması kapsamında çoğunlukla içsel derecelendirmeye dayalı yöntemleri kullanmayı hedeflemektedir. Bankaların sadece sektör aktif toplamının %5,1'ini oluşturan kısmı nihai olarak standart yöntemde kalmayı hedeflediğini belirtmiştir.

İçsel derecelendirmeye dayalı yöntemleri hedefleyen bankalar ise büyük oranda ileri içsel derecelendirme yöntemini kullanmayı planlamaktadır[56].

Tablo 3: Piyasa Risklerinin Ölçümünde İçsel Model Kullanımı ve Modellerin Dayandığı Yöntemler (%)

Piyasa Risklerinin Ölçümünde İçsel Model Kullanımı	Modellerin Dayandığı Yöntemler
Gerek Görmemektedir	0,4
Planlanmaktadır	1,5
Oluşturulmaktadır	1,4
Kullanılmaktadır	96,7

Kaynak: BDDK, "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu", Ekim 2012, s.17.

Sektörün aktiflerinin %96,7'sini oluşturan bankalar piyasa risklerinin ölçümünde içsel modelleri kullanmaktadır. Sektörün çok küçük bir bölümü ise söz konusu modellere gereksinim duymadığını belirtmiştir. Modellerin dayandığı yöntemlerde ise tarihi simülasyon yönteminin yoğun kullanımı söz konusudur. Bankalar tarafından modellerin dayandığı yöntemlere verilen cevaplar bir önceki dönem raporu ile kıyaslandığında

Tarihsel Simülasyon ve Varyans-Kovaryans yöntemlerinde azalış, Monte Carlo Simülasyonu yönteminde ise artış dikkat çekmektedir^[57].

Tablo 4: Basel II Uygulaması Kapsamında Operasyonel Risk Ölçümünde Kullanılacak Yöntemler

Hedeflenen Yöntem	(%)
Temel Gösterge Yaklaşımı	3,1
Standart Yaklaşım	15,7
İleri Ölçüm Yaklaşımı	78,8
Standart Yaklaşım ve İleri Ölçüm Yaklaşımı	2,4
Cevap yok/hedef belirtilmemiş	0,0

Kaynak: BDDK, “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu”, Ekim 2012, s.14.

Operasyonel risk yasal sermaye hesaplamasında, temel gösterge yaklaşımını gelecekte de kullanmayı hedefleyen bankalar, Haziran 2012 anketinde sektörün %3,1 gibi küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Bankaların büyük bir kısmı ileri ölçüm yaklaşımlarını kullanmayı hedeflemektedir. Bununla beraber sektörün %2,4'lük kısmı da standart yaklaşım ve ileri ölçüm yaklaşımının her ikisini de hedef olarak belirtmiştir^[58].

Basel II uygulaması kapsamında, sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında, Türk bankalarının sistem ve alt yapı yeterliliği açısından hangi yöntemleri kullanmaya elverişli olduğu aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 5: Sistem ve Altyapı Yeterliliği (%)

Risk Türü	Yöntem	(%)
Kredi Riski	Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	41,5
	İleri İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	12,1
Piyasa Riski	İçsel Model	93,8
Operasyonel Risk	Standart Yaklaşım	25,7
	İleri Ölçüm Yaklaşımları	33,0

Kaynak: BDDK, “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu”, Ekim 2012, s.4.

Sektörde yasal sermayenin hesaplanmasında hâlihazırda bankaların altyapılarının ve sistemlerinin kredi riski için; %41,5 ile temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımı ve %12,1 ile ileri içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımı, piyasa riski için; %93,8 ile içsel modeli, operasyonel risk için; %25,7 ile standart yaklaşımı, %33 ile ileri ölçüm yaklaşımlarını kullanmaya elverişli olduğu görülmektedir^[59].

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak; Birinci yapısal blok kapsamında Türk Bankacılık Sektörü değerlendirildiğinde, bankaların Basel II Kriterleri'ne büyük ölçüde uyumlu olduklarını söylemek mümkündür.

VI.4.2.2. İkinci Yapısal Blok

Sermaye yeterliğinin denetimini içeren ikinci yapısal blok, denetim otoritesinin bankanın risk yönetim yaklaşımını inceleme sürecini içermektedir. İkinci yapısal

blokta bir banka, toplam risklere karşı sermaye yeterliliğini değerlendirirken, düzenleyici otorite, bankanın risk değerlendirmesini gözden geçirerek, birinci yapısal blokta hesaplanan sermayenin ötesinde daha fazla sermayeye gerek olup olmadığını belirlemektedir^[60].

Ekonomik sermaye, hem kavram hem de yöntem olarak asgari sermaye yeterliliği ve yasal özkaynak yaklaşımlarından çok daha sofistike bir uygulamadır. Basel II'ye geçiş aşamasında, bankacılık sektörü toplam aktif büyüklüğünün %21,8'ini oluşturan bankalar ekonomik sermaye tahsisi uygulamasına geçmeyi planlarken, %67,8'ini oluşturan bankalar ise ekonomik sermaye tahsisi uygulamasını oluşturma aşamasındadır. Ekonomik sermaye tahsisi uygulaması bulunan bankaların oranı ise %8,5 düzeyindedir^[61].

BDDK tarafından yapılan en son Basel II İlerleme Raporu'na göre, bankacılık sektörünün %44'ünü oluşturan bankalar risk ölçüm modellerine ilişkin doğrulama ve onaylama süreçlerinin oluşturulma aşamasında olduğunu belirtmektedir. Sektörün %22'ye yakını ise bahsi geçen süreçleri tesis etmiş bulunmaktadır. Diğer taraftan sektörün %32 gibi önemli bir bölümünü oluşturan bankalar henüz planlama aşamasındadır. Bir önceki dönemle kıyaslandığında sektördeki bankaların yaklaşık %8'inin planlama aşamasından oluşturma aşamasına geçtiği görülmektedir^[62].

Bankanın, birinci yapısal blokta kullandığı yaklaşımlara uygun bir risk değerlendirmesini gerçekleştirmesi, ikinci yapısal bloğa tam uyum açısından oldukça önemlidir. Bu bilgilerden yola çıkarak; İkinci yapısal blok kapsamında Türk Bankacılık Sektörü değerlendirildiğinde, bankaların Basel II Kriterleri'ne büyük ölçüde uyumlu olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 6: Basel II'de Öngörülen Kamuya Açıklama Yükümlülüklerine Uyum

(%)	Uyumsuz	Kısmen Uyumlu	Büyük ölçüde uyumlu	Tam Uyumlu	Cevap Verenler
Uygulamanın Kapsamı	1,9	19,8	68,3	0,2	90,2
Sermaye Yapısı	0,0	10,3	57,4	22,6	90,2
Sermaye Yeterliliği	0,0	22,7	44,9	22,6	90,2
Kredi Riski					
Genel Bilgiler	1,9	8,7	72,1	7,6	90,2
Standart Yaklaşım İlişkin Portföyler	2,1	22,0	49,1	16,2	89,4
İDD Yaklaşımına Tabi Portföyler	9,2	46,9	0,3	0,1	56,6
Kredi Riski Azaltımı	8,2	39,3	37,3	0,1	85,0
Menkul Kıymetleştirme	5,5	1,7	0,3	0,1	7,7
Piyasa Riski					
Standart Yaklaşım	0,0	6,3	15,7	68,2	90,2
İçsel Modeller Yaklaşımı	1,0	10,9	42,9	20,8	75,6
Operasyonel Risk	1,9	20,7	33,6	34,1	90,2

Kaynak: BDDK, “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu”, *Basel II'ye Uyum Çalışmaları*, Mart 2011, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/9205ilerleme_raporu_12_10.pdf (20.09.2011), s.21.

VI.4.2.3. Üçüncü Yapısal Blok

Basel II'nin üçüncü ve son yapısal bloğunu piyasa disiplini oluşturmaktadır. Bankaların sahip oldukları sermaye, sermaye yeterliliği ve risk değerlendirme yöntemleri dahil olmak üzere önem arz eden konularda kamuya açıklama yapma gerekliliğini ortaya koyan piyasa disiplini, bankalar arasında karşılaştırma yapılabilmesini ve bu yolla şeffaflığın sağlanmasını hedeflemektedir^[63].

Basel II'nin uygulama kapsamına ilişkin açıklama yükümlülüklerine ise sektörün %68,3'ünün büyük ölçüde uyumlu olduğu, %19,8'lik bölümünün kısmen uyumlu olduğu ve sadece %1,9'luk bölümünün uyumsuz olduğu görülmektedir. Sermaye yapısı ve sermaye yeterliliğine ilişkin olarak sektörün sırasıyla %80'inin ve %67,5'inin büyük ölçüde uyumlu veya tam uyumlu olduğu anlaşılmaktadır^[64].

VII. TÜRKİYE'DE BASEL III KRİTERLERİNE UYUM SÜRECİ

2007 yılı ortasında Amerika Birleşik Devletleri'nde konut piyasalarındaki dalgalanmalar sonucunda yüzeye çıkan ve bütün dünyaya yayılan finansal krizin ardından, bugün ülkelerin kendine gelme çabalarının halen sürdürdükleri bir dönemi yaşamaktayız. Dünyanın yüzleştiği en büyük finansal krizlerden birisi olan son dönem gelişmeleri beraberinde, dışarıdan bakıldığında son derece detaylı ve karmaşık gözükten finansal düzenlemelerin yetersizliği tartışmalarını gündeme getirmiştir.^[65]

Finansal krizin hem çok maliyetli hem de sıkıntılı geçmesi, bankacılık ve finans sisteminin gelecekte karşılaşılabilecek krizlere karşı daha dirençli olmasını sağlamak amacıyla; likidite, sermaye kalitesinin artırılması, ekonomik konjonktürün dikkate alınması ve sermaye yükümlülüğünün artırılması gibi önemli reformların gerekliliğini gözler önüne sermiştir^[66]. Yaşanan küresel kriz sonrasında, ülkemizin de üyesi olduğu Basel Bankacılık Denetim Komitesi, bankaların şoklara karşı dayanıklılığını artırmak ve sermayelerini daha güçlü hale getirmek amacıyla düzenleme çalışmalarına başlamıştır. Söz konusu çalışmalar sonucunda, Basel III olarak adlandırılan dökümanlar yayınlanmıştır^[67].

OECD tarafından 26 Mayıs 2010 tarihi itibarıyla yayınlanan "*Basel III'ün Ötesinde Düşünmek: Sermaye ve Likidite İçin Gerekli Çözümler*" adlı çalışmada da belirtildiği üzere; birçok finans uzmanı ve bankacı, Basel III kurallarının geçmiş krizdeki temel problem olan risk ağırlıklandırmasındaki hatalara ilişkin herhangi bir yenilik getirmemesini eleştirmektedir. Yüksek riske sahip portföylerin, değişik türev ürünler ve finansal matematiğin hileleri ile düşük riske sahip gibi gösterilmesinin ve sermaye yeterliliği hesaplamalarında da bu şekilde dikkate alınmasının Basel II'nin en zayıf halkası olarak ortaya çıktığı savunulmaktadır^[68].

Bu hususlara ilave olarak uluslararası piyasalarda Basel III'ün uygulanma sürecine yönelik bazı endişeler de mevcuttur. Söz konusu endişelerden ilki; 'Denetim Arbitrajı' oluşma ihtimalidir. Daha sıkı uygulamalar getiren her yeni düzenlemede olduğu gibi, Basel III standartlarının uygulanması sürecinde de, 'Denetim Arbitrajı' imkânından yararlanmak için bankaların yoğun faaliyet göstereceği beklenen bir gelişmedir. Basel III'ün küresel düzeyde başarı ile uygulanabilmesi için, dünyadaki tüm düzenleyici ve denetleyici otoritelerin ciddi bir şekilde birlik içinde olmaları gerekmektedir. Aksi takdirde, Basel III'de düzenlenen hususların yoğun olarak uygulandığı ülkelere, daha az denetimin ve takibin yapıldığı ülkelere doğru bir kayış (arbitraj) gerçekleşecektir^[69].

Basel III'ün uygulanma sürecine ilişkin endişelerden ikincisi; yeni kuralların uyum süreci ve piyasa tarafından kabul edilme seviyesidir. Yeni kuralların uygulama maliyetini en aza indirebilmek amacıyla, Basel III'te uyum süreci uzun ve kademeli bir zamana yayılmıştır. Maliyeti azaltmasına karşın, bu kadar uzun bir geçiş süreci ile ilgili olarak bazı endişeler de ortaya çıkmaktadır. Bu endişelerden en önemlisi, uzun geçiş sürecinin yeni kurallara çabuk uyumu zorlaştırarak, Basel III uygulamasının istenen düzeyde sağlanamayacak olmasıdır.

Basel III'ün uygulanma sürecine ilişkin endişelerden üçüncüsü ama belki de en önemlisi bankaların yeni standartlara uyum için geliştirecekleri strateji ve kararların, ülke ve dünya ekonomisine etkilerine ilişkindir. Bankalar tarafından oluşturulacak strateji ve politikalar; sermayenin artırılması, kar payının dağıtılmayarak bünyede bırakılması, hazine işlemleri gibi sermaye yoğun faaliyetlerden daha az sermaye gerektiren bankacılık faaliyetlerine geçiş gibi faaliyet alanlarının değiştirilmesi, kaldıraç oranının azaltılması gibi değişik uygulamaları içerebilir. Bankaların bu konuda verecekleri kararların, faaliyette buldukları ülkelerin ve dolayısıyla küresel çapta bankacılık sektörünün yapısını önemli oranda etkileyeceği açıktır. Bu nedenle bu konuda alınacak stratejik kararlar yakın zamanda belki de küresel ekonomiyi etkileyecek en önemli dinamikler olacaktır^[70].

Basel III konuyla ilgili kesimleri ikiye ayırmış durumdadır. Bazı finansçılar bu düzenlemeleri sektörü daha disipline edici kurallar getirmesi nedeniyle olumlu karşılamalarına karşın bazıları ise bu uygulamanın bankalar üzerinde daha fazla finansal baskı oluşturacağı yolunda kaygı taşımaktadır. Uygulamanın özellikle ABD ve Avrupa bankalarında yüksek miktarda sermaye ihtiyacı doğurması beklenmektedir. Sermaye ihtiyacının artması ise bankaların faaliyet çerçevelerinde değişiklikler yaratabilecektir. Yapılan araştırmalarda bunun ekonomik yansımalarının, ülke ekonomilerindeki büyüme oranlarında düşüş şeklinde olmasını beklenmektedir. Sermayedeki artışın kârlılığı azaltılması, bankaları daha az sermaye ile çalışma yönünde arayışlara itecektir. Bu

amacı gerçekleştirmek için kullanılabilir yollardan biri, riskli varlıklar arasında yer alan krediler yerine, riski daha düşük menkul kıymetlere yatırım yapmaktır. Bu tür bir politika değişikliğinin kredi hacmini azaltarak ekonomik faaliyetlerin finansmanını güçleştireceği açıktır.

Bazı finansçılar da görünürde 2008'de yaşanan krizin tekrar etmemesi için tasarlanan Basel III kurallarının küresel krizin gerçek nedenini tanımlamakta başarısız olduğunu savunmaktadır. Basel III kurallarının, ABD'de ve Avrupa'da vergi yükümlülerinin paralarıyla kurtarılan dev bankalar tarafından karşılanmasının kolay olacağını ancak daha önceden sermaye yeterliliği oranını karşılamakta zorluk çeken yerel ticari bankaların yeni sermaye ve likidite yükümlüklerini karşılama da zorlanacağı ifade edilmektedir^[71].

Basel III'e ilişkin bir diğer eleştiri ise, yeni kurullarla birlikte banka fonlarının daha düşük risk grubunda sınıflandırılan yüksek derecelendirme notuna sahip kamu borçlanma enstrümanlarına kayması durumunda, bankaların portföylerinde ciddi oranlarda ülke risklerinin taşınması ve özel sektörde düşük derecelendirme notuna sahip firmaların fon temin edememeleri nedeniyle finansal çıkmaza girecekleridir.

Türk Bankacılık Sektörü'nün sermaye yapısı değerlendirildiğinde, özkaynaklar içerisindeki sermaye benzeri kredilerin oranının düşük olduğu, buna mukabil ödenmiş sermaye, kâr yedekleri ve dağıtılmamış kârlar gibi çekirdek sermaye kalemlerinin daha yüksek olduğu (yasal sermayenin yaklaşık % 90'ı halihazırda birinci kuşak sermayeden oluşmaktadır) görülmektedir. Basel III uygulamalarında özkaynak hesaplamalarından çıkarılacak olan üçüncü kuşak sermaye kalemi ise hâlihazırda Türk Bankacılık Sektörü'nde zaten bulunmamakta olup bu durum ülkemiz bankacılık sektörünü mevcut şartlar altında etkilemeyecektir.

Türk Bankacılık Sektörü'nün sermaye yeterliliği oranı 2012 Haziran ayı itibarıyla %16,50 olup, yasal sınırın ve hedef oranın çok üzerindeki seyrini devam ettirmektedir. Serbest sermaye/toplam özkaynaklar oranının artış eğilimini koruması ve toplam özkaynaklar kalemindeki artış eğilimi, sermaye yeterlilik seviyesi ile birlikte sermaye yapısı anlamında güçlü bir görünüm ortaya koymaktadır^[72].

Basel III kapsamındaki değişiklikler içerik bakımından incelendiğinde, özellikle likidite ve sermaye tamponu ile ilgili hususların, BDDK tarafından kriz öncesinde alınan "proaktif önlemler" ile belli ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Örneğin; Basel II'de İkinci Yapısal Blokte yer alan ve ölçümüne ilişkin her hangi bir standart belirlenmemiş olan likidite riskine ilişkin BDDK tarafından, 2006 yılında çıkarılan "*Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik*" ve bu Yönetmeliğe daha sonra eklenen asit test oranı ile likidite riskinin ölçümüne ve yönetimine ilişkin esaslar getirilmiştir. Söz konusu düzenleme bankalarımızın küresel kriz döneminde önemli

bir likidite sıkışıklığı yaşamadan faaliyetlerini devam ettirmelerine önemli katkı sağlamıştır^[73].

VIII. SONUÇ

Türkiye'de bankacılık mevzuatının uluslararası kurallara uyumu konusunda, 1989 yılında Basel I'le başlayan süreç 2012 yılında Basel II'nin tam olarak uygulamaya geçildiği ve Basel III kurallarının tartışıldığı bir noktaya kadar gelmiştir. Türkiye, 1989 yılından itibaren tedricen geçtiği Basel I kurallarını ve uzun bir hazırlık evresi sonucu 2012 Haziranı itibarıyla tam olarak intibak ettiği Basel II kurallarını bankacılık sistemi açısından sorunsuz bir şekilde uygulamayı başarmıştır. Halihazırda dünya genelinde nihai şekli verilmeye çalışılan Basel III kurallarına da uyum konusunda Türk Bankacılık Kesimi'nde bir sıkıntısı olmayacağı mevcut verilerden rahatlıkla anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Türk Bankacılık Mevzuatı'nın ve Türk Bankacılık Sektörü'nün uluslararası bankacılık kurallarına (Basel I ve II) adaptasyon konusunda bir sıkıntı yaşamadığı çok açık bir şekilde görülmüştür. Şüphesiz bu durumun oluşmasında, özellikle 1994 ve 2001 yıllarında yaşanan ekonomik krizlerinin gösterdiği tecrübelerin, edinilen derslerin ve ödenen ciddi bedellerin (bankacılık sektörünün yeniden yapılandırma maliyeti toplam 53,6 milyar dolar olmuştur) çok büyük etkisi olmuştur. Nitekim 1994-2003 arasındaki dönem aslında Türk Bankacılık Sistemi bakımından tam anlamıyla uzun soluklu bir rehabilitasyon ve adaptasyon dönemi olmuştur. Bu dönemde; sistemdeki sorunlu bankaların çözülmesi, bankacılık mevzuatının uluslararası kurallar bağlamında güncellenmesi ve bankalar için bağımsız bir düzenleme ve denetleme otoritesinin teşekkül ettirilmesi gibi çok önemli yapısal dönüşümler gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde kazanılan finansal kriz tecrübelerinin daha sonra da iyi bir şekilde kullanılması, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecinin yarattığı olumlu hava ve küresel likidite koşullarının iyi olması, 2003 sonrasında Türk Bankacılık Sektörü'ndeki olumlu yapının artarak devam etmesini ve Basel Kriterlerine uyumun daha rahat sağlanmasına önemli katkısı olmuştur. Bugün itibarıyla, Türk Bankacılık Sektörü'nün Basel kuralları bağlamında, gerek sermaye yeterliliği gerek denetim standartları ve gerekse saydamlık bakımından, küresel ölçekte rekabet edebilir konumda olması Türkiye'nin finansal sistemi yönünden gelinen olumlu aşamayı teyit etmektedir.

Bununla birlikte, Türkiye'nin uluslararası kurallara uyum konusunda finansal kesimde göstermiş olduğu söz konusu uyum kabiliyetinin, genel olarak ekonomik kalkınma, sürdürülebilir büyüme ve ülkenin yapısal dönüşümü açısından daha olumlu sonuçlar vermesi, Türkiye ekonomisinin diğer yapısal sorunları ve başlıca makro ekonomik istikrarsızlıklarının çözümüne bağlı görünmektedir.

Diğer taraftan global ekonomi ekseninde; Basel Komitesi'nin belirlemiş olduğu uluslararası düzenlemeler finansal krizlere tepki olarak gündeme gelmiştir. Yaşanan

her ekonomik krizin ardından bir daha yaşanmaması adına yeni arayışlar içine girilmekte ve daha önceki düzenlemeler gözden geçirilerek yeni kriterler belirlenmektedir. Basel III düzenlemelerinde Basel I ve II ile aynı kaderi paylaşması olasıdır. Global makro ekonomik dengesizlikler, ulusal ve uluslararası düzeydeki gelir uçurumu, sermaye birikim biçimi ve finansallaşmadan kaynaklanan sorunlar çözülmedikçe ya da çözümünü konusunda güçlü bir irade sergilenmedikçe; bankacılık kesimini düzenleyen kuralların revize edilmesi ve yeni kriterlerin devreye alınması, global finansal istikrar ve makro ekonomik istikrara ancak sınırlı ölçüde katkıda bulunabilecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1]. LAPAVITZAS C. (2009), *Finansallaşma ve Kapitalizmin Krizi*, Yordam Kitap, İstanbul, s.39-42.
- [2]. TİRYAKİ G. (2012), *Finansal İstikrar ve Bankacılık Düzenlemeleri (1990-2010 Türkiye Tecrübesi Işığında)*, Türkiye Bankalar Birliği, Kasım, s.74-75.
- [3]. TAŞCIOĞLU A. (1998), *Cumhuriyet Dönemi Bankalar Kanunları ve İlgili Yasal Düzenlemeler*, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, s.4-9.
- [4]. APAK S. (1993), “Türk Bankacılığında Sermaye Yeterliliği ve Cooke Rasyosu”, *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Sayı: 199, Mayıs, s.34.
- [5]. TUNAY K. B. (2005), *Finansal Sistem Yapısı, İşleyişi, Yönetimi ve Ekonomisi*, İstanbul, Birsen Yayınevi, s.238.
- [6]. DEĞİRMENCİ N., (2003) “ Sermaye Yeterliliği Konusundaki Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi”, Yayınlanmış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T.C.M.B. <http://www.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/nihaldegirmenci.htm>. s. 89.
- [7]. APAK, a.g.m., s.34.
- [8]. TUNAY, a.g.e., s.238.
- [9]. BAKDUR A. (2003) “Bankacılık Sektörünü Düzenleyen Kurumların Yapıları: Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneri”, *Yayınlanmış Uzmanlık Tezi*, Devlet Planlama Teşkilatı, Eylül, <http://ekutup.dpt.gov.tr/uztez/> (23.05.2011) s.14.
- [10]. APAK, a.g.m., s.34-37.
- [11]. DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.90-91.
- [12]. TİRYAKİ, a.g.e., Sf. 76
- [13]. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, “3182 Bankalar Kanunu’na İlişkin Tebliğ, No:6”, 26 Ekim 1989, *20234 Sayılı Resmi Gazete*.
- [14]. DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.92-93.
- [15]. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, “3182 Bankalar Kanunu’na İlişkin Tebliğ, No:12”, 9 Şubat 1995, *22197 Sayılı Resmi Gazete*.
- [16]. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ”, 30 Haziran 1998, *23388 Sayılı Resmi Gazete*.
- [17]. TUNAY, a.g.e., s.238.
- [18]. TURGUT A. (2007) “Bankalar ve Kobiler İçin Dönüm Noktası: Basel II Standartları”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Aralık, <http://iibfdergi.kmu.edu.tr/userfiles/file/aralik2007/PDF/2.pdf> (23.05.2011), s.35.
- [19]. TBB, “4389 Sayılı Bankalar Kanunu”, *Yürürlükten Kaldırılan Banka Kanunları, Kanun No:4389*, http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Yasal_Duzenlemeler/Yururlukten_Kaldirilan/4389.doc (24.05.2011), s.2.
- [20]. ALPARSLAN M. (2001), “Son Dönemde Bankacılık Alanında Gerçekleştirilen Yasal ve Düzenleyici Değişiklikler (1999–2001)”, *Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi*, Aralık, Sayı: 39, <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/439.pdf> (24.05.2011), s.78.
- [21]. TBB, (1999) “4389 Sayılı Bankalar Kanunu’nun Getirdiği Yeni Düzenlemeler, Açıklamalar ve Değerlendirmeler”, *Araştırma ve Yayınlar*, Eylül, http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Konferans_Sunumlari/4389.pdf (24.05.2011), s.5.
- [22]. TBB, “4389 Sayılı Bankalar Kanunu”, s.10.
- [23]. BDDK, “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetim Sistemleri Hakkında Yönetmelik”, 08.02.2001 Tarih ve 24312 Sayılı *Resmi Gazete*.
- [24]. TURGUT, a.g.m., s.35.
- [25]. RYBAK T.N. & AKTAN B. (2008) “Basel Sermaye Uzlaşısı Kapsamında Türk Bankacılık Sektöründeki Nihai Gelişmeler”, *Yaşar Üniversitesi E-dergi*, Nisan, Sayı:10, http://joy.yasar.edu.tr/makale/no10_vol3/14_rybak_aktan.pdf (20.04.2011), s.1418–1419.
- [26]. BDDK, “10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)”, s.1–2.
- [27]. BEŞİNCİ M. (2005) “Basel Kriterleri, Basel II’nin Finans ve Bankacılık Sektörüne Etkileri ve Türk Bankacılık Sektörünün Basel II’ye Uyum Süreci”, *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, Kasım-Aralık, Sayı: 45, http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=3842 (21.04.2011), s.1.
- [28]. Chris MATTEN, *Managing Bank Capital: Capital Allocation And Performance Measurement*, New York: John Wiley&Sons Ltd, 2000, s.2.
- [29]. AKSEL K. (2001) “Basel Komitesi Tarafından Yayınlanan ‘ Yeni Sermaye Yeterliliği Çerçevesi’ İstişare Raporu Üzerine Gözlemler”, *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, Eylül-Ekim, Sayı: 20, http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=457 (25.04.2011), s.1.
- [30]. ARAS G. (2007) “Basel II Bankacılık Düzenlemeleri ve İç Denetim”, *Deloitte & Touche*, Haziran, <http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Makaleler/%C4%B0%C3%A7%20Denetim/Basel%20II%20Bankac%C4%B1%C4%B1k%20D%C3%BCzenlemeleri%20Ve%20%C4%B0%C3%A7%20Denetim.pdf> (27.05.2011), s.2
- [31]. TUNAY, a.g.e., s.238.

- [32].TBB, “5411 Sayılı Bankalar Kanunu”, *Bankacılık Kanunu, Kanun No:5411*, http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Yasal_Duzenlemeler/Bankacilik_Kanunu/5411_Ilk_Hali.doc (28.05.2011), s.1.
- [33].Türkiye Bankalar Birliği Hukuk Çalışma Grubu, (2005) “5411 Sayılı Bankacılık Kanunu Paneli”, *Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi*, Aralık, Sayı: 55, <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/55.pdf> (28.05.2011),s.53.
- [34].TBB, “5411 Sayılı Bankalar Kanunu’nun Hükümet Gerekçesi”, s. 10–11.
- [35].SOYMEN O. (2006), “Bankacılık Kanunu”, *Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi*, Sayı:25, Ocak, s.1.
- [36].BDDK, “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik”, 1 Kasım 2006, *26333 Sayılı Resmi Gazete*.
- [37].Türkiye Bankalar Birliği Hukuk Çalışma Grubu, a.g.m., s.76.
- [38].Stephany GRIFFITH ve Jones Stephen SPRATT, “Will The Proposed New Basel Capital Accord Have A Net Negative Effect On Developing Countries?”, *Institute Of Development Studies*, University Of Sussex, 2001, <http://www.eclac.org/noticias/discursos/6/8716/SGriffithJonesnov29.pdf> (19.03.2011), s.6.
- [39].Stephany GRIFFITH ve Jones Stephen SPRATT, “Will The Proposed New Basel Capital Accord Have A Net Negative Effect On Developing Countries?”, *Institute Of Development Studies*, University Of Sussex, 2001, <http://www.eclac.org/noticias/discursos/6/8716/SGriffithJonesnov29.pdf> (19.03.2011), s.6.
- [40].BDDK, (2005) “Basel II’ye Geçiş Yol Haritasına İlişkin BDDK Başkanı Sayın Tefik Bilgin’in Konuşma Metni”, *Konuşma ve Sunumlar*, 30 Mayıs, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1323baskan_sunum.pdf (26.01.2011), s.2.
- [41].BDDK, (2007) “Basel II İkinci Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR2) Değerlendirme Raporu”, *Basel II’ye Uyum Çalışmaları*, Temmuz, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/3554QIS-TR2_%20Raporu.pdf (11.05.2011) s.1.
- [42].BDDK, (2005) “Basel II’ye Geçiş İlişkin Yol Haritası (Taslak)”, *Basel II’ye Uyum Çalışmaları*, Mayıs, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/125830052005_sunum.pdf (15.04.2011), s.2.
- [43].BDDK, (2008) “CRD/ Basel II Ülke Uygulamaları Çalışma Tebliği”, *2008 Çalışma Tebliğleri*, Ocak, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Calisma_Raporlari/4225CRD_Basel%20II%20Ulke%20Uygulamalari.pdf [15.04.2011], s.2.
- [44].AYKUT C. (2008), “Basel II Standartları”, *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Yayınları: Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Ağustos, Sayı: 30, http://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/Ekonomik_SorunlarDergisi/sayi30/basel.pdf (06.01.2011), s.8.
- [45].BDDK, a.g.r., Haziran 2006, s.2–3.
- [46].BDDK, “Basel II Uygulamasının Ertelenmesine İlişkin Basın Açıklaması”, s.1–2.
- [47].BDDK, (2011) “Basel II Kapsamında Hazırlanan Düzenleme Taslaklarının Uygulanmasına İlişkin Geçiş Süreci”, *Basın Açıklamaları*, 8 Mart, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/9244basin_duyurusu_baselii.pdf, (10.03.2011)
- [48].BDDK, “Basel II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu”, s.11.
- [49].BDDK, “Basel II İkinci Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR2) Değerlendirme Raporu”, s.6.
- [50].BDDK, “Basel II İkinci Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR2) Değerlendirme Raporu”, s.42.
- [51].BDDK, “Basel II Üçüncü Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR3) Değerlendirme Raporu”, s.64.
- [52].BDDK, (2012) “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu”, *Basel II’ye Uyum Çalışmaları*, Ekim, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/11342ilerlemeraporu_06_12.pdf (08.11.2012), s.1.
- [53].BDDK, (2012) “Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Haziran 2012”, *Sektör Değerlendirme Raporları*, Ağustos, Sayı:2012/3, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/tbs_genel_gorunumu_haziran_2012.pdf (03.09.2012),s.41.
- [54].BDDK, “Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Haziran (2012)”, s.42-43.
- [55].BDDK, “Sorularla Basel III”, s.12.
- [56].BDDK, (2012) “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu”, Ekim, s.8.
- [57].BDDK, (2012) “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu”, Ekim, s.17.
- [58].BDDK, (2012) “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu”, Ekim, s.14.
- [59].BDDK, (2012) “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu”, Ekim, s.4.
- [60].YAYLA M., KAYA Y. T. (2005), “Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci”, *Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Çalışma Raporları*, No: 2005/3, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1272calismaraporu_2005_3.pdf (09.01.2011), s.11.
- [61].BDDK, (2012) “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu”, Ekim, s.21.
- [62].BDDK, (2012) “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu”, Ekim, s.21-22.
- [63].TBB Operasyonel Risk Çalışma Grubu, (2006) “Basel II Üçüncü Yapısal Blok – Piyasa Disiplini Raporlama Kapsamı”, *Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi*, Eylül, Sayı: 58, <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/58.pdf> (17.03.2011), s.113.
- [64].BDDK, (2011) “Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu”, Mart, s.21–22.

- [65].TİRYAKİ G. (2010), “Bankacılık Sektöründe -Basel Sermaye Uzlaşmaları- Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu Gerçekten Yeterli Midir? Kaldıraç Oranı’na ve Daha Güçlü Bir Bankacılık Düzenleme Çerçevesine İlişkin Değerlendirmeler”, *Vergi Dünyası Dergisi*, 347. Sayı, Temmuz, s.118-122.
- [66].BDDK (2010), “Sorularla Basel III”, *Ankara: BDDK Risk Yönetimi Daire Raporu*, Aralık 2010, http://www.bddk.org.tr/WebSite/turkce/Basel/8742sorularla_basel_iii_29_11_2010_.pdf (02.01.2011), s.4.
- [67].TCMB (2010), “Finansal İstikrar Raporu”, *Finansal İstikrar*, Aralık 2010, Sayı:11, http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/yayin/finist/Fir_TamMetin11.pdf (21.01.2011), s.58.
- [68].WIGNALL A. B. & ATKINSON P. (2010) “Thinking Beyond Basel III: Necessary Solutions for Capital and Liquidity”, *OECD Journal: Financial Market Trends*, <http://www.oecd.org/dataoecd/42/58/45314422.pdf> (06.06.2011)
- [69].BDDK, “Sorularla Basel III”, s.15.
- [70].BDDK, “Sorularla Basel III”, s.15–16.
- [71].BROWN E. (2010) “Trapped in the Spiral of Basel III. Tightening the Noose on Credit Spells Disaster Punishing Your Local Bank for Wall Street’s Misdeeds”, *Global Research*, Eylül, <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=21091> (06.06.2011)
- [72].BDDK, (2012) “Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü-Haziran”, s.43.
- [73].BDDK, “Sorularla Basel III”, s.12–13.



Ezgi Aslan KÜLAHI

ezgi.kulahi@ykfactoring.com.tr

She graduated from department of Econometrics in Marmara University Faculty of Economics and received master’s degree in Institute of Banking and Insurance at the same university. She has been working in Yapı Kredi Factoring as an associate of Financial Control and General Services Section.



Göksel TİRYAKİ

gtiryaki@bddk.org.tr

He is a Senior Bank Examiner in Banking Regulation and Supervision Agency of Türkiye. His proficiency and research interests are banking, financial regulations and risk management. He has a Ph.D. degree in banking.



Ahmet YILMAZ

ahmetyilmaz@marmara.edu.tr

He is an associate professor of economics in Marmara University Faculty of Economics. His main research areas include macroeconomics, Turkish economy, state and economy relations. He has been teaching the courses Macroeconomics, Schools of Economic Thought and Monetary Theory and Policy in the undergraduate and graduate programs.